

Baýramyň hökümi we edepleri.

Allaha hamd, Pygamberimiz Muhammede salat we salam bolsun.

Dilimizde baýram diýip, ullanýan sözümüzىň, Yslam şerigatyndaky asyl arapça ady **Yýd**-dyr. **Yýd** sözi: her ýyl, her aý ýada her hepde gaýtalanyň gelen günleri we wagtlary beyan edişi ýaly, jemlenmek üçin gelip-gidilyän belli bir ýerleri aňlatmak üçin hem ullanlyär. Baýramlar her ýyl şatlyk, begenç bilen gaýtalanyň gelýänligi üçin **Yýd** diýip atlandyrylandyr.

Musulmanlaryň şatlanyp, şowhun edip, begençlerini beýan edyän, her ýyl gaýtalanyň gelýän iki sany baýramlary bardyr. Allah Tagalanyň musulmanlara beren bu baýramlary, her ýyl Yslamyň baş esasyňň ikisi bolan ybadata gabatlap bellenilýär. Bularyň biri Ramazan aýy guitaranda bellenilýän **Yýdu'l-Fytr/Ramazan baýramy** we Haj ybadatyň soñunda bellenilýän **Yýdu'l-Edha/Gurban baýramy**dyr.

Musulmanlaryň bu iki dini baýramdan başga dünýewi baýramlary bellemegine, şerigat rugsat berýän däldir. Pygamberimiz sallallahu aleýhi we sellem Medinä gelende, olaryň (Medinelileriň) Jähiliýye (Yslamdan öñki ýaşayýış) döwüründe şatlanyp şowhun edip, belleyän iki günleri bardy. Şonda Pygamberimiz sallallahu aleýhi we sellem şeýle diýdi: “**Size gelemde Jähiliýye döwüründe şatlanyp, belleyän iki sany** (baýram) **gününiz bardy. Allah Tagala siz üçin ol iki günü, olardan has haýyrly iki günler bilen çalyşandyr: Gurban baýram** (güni) **we Ramazan baýram** (güni).” (Ahmed)

Baýrama degişli kabir hökümler we edepler.

1-Baýram üçin Gusul almak:

Baýram üçin gusul almak we tämizlenmek mustehapdyr.

“**Abdullah bin Omar radiallahu anhuma Ramazan Baýram günü namaz kylynjak ýere gitmezden öñ gusu alardy.**” (Mälük: Muwatta, Abdurrezzak: Musannef)

2-Baýramda bezenip iň owadan lybaslar geýmek:

Ymam Ibnu'l-Kaýýim rahimahullah şeýle diýdi: “**Pygamberimiz sallallahu aleýhi we sellem baýrama gidende owadan lybaslar geýerdi. Baýramlarda we juma günü geýmek üçin ýörite lybaslary bardy.**” (Zädu'l-Meäd)

Sahyhaýnda Ibn Omardan (Omaryň oglыndan) şeýle rowaýat edilendir: “**Hezreti Omar radiallahu anh bazardan bir lybas satyn aldy. Soňra ony Pygamberimiz sallallahu aleýhi we sellem getirip şeýle diýdi: Ya Resulullah! Buny al! Baýramda we saňa myhmanlar gelende, geýip bezenersiň.**” (Buhari, Muslim)

3-Ramazan Baýramynda, Baýram namaza gitmezden öñ bir zatlar iýip gitmek:

Sahyh rowaýatda şeýle diýilýär: “**Pygamberimiz sallallahu aleýhi we sellem Ramazan Baýramy günü bir näçe sany hurma iýmezden öýden çykmazdý.**” (Buhari)

4-Gurban Baýramynda ertirili Baýram namazyndan soňra iýmek:

“**Pygamberimiz sallallahu aleýhi we sellem Ramazan Baýramy günü, bir zatlar iýmezden öýden çykmazdý. Gurban Baýramynda bolsa, baýram namazyna gidip gelýänçä hiç zat iýmezdi, geleninden soňra (kesen) gurbanlygyndan iýerdi.**” (Tirmizi, Ibn Mäge)

5-Baýram namazyna gidip gelýän ýoluňy üýtgetmek:

Sahyh rowaýatda şeýle diýilýär: “**Pygamberimiz sallallahu aleýhi we sellem baýram günü (gidip-gelýän) ýolunu üýtgederdi.**” (Buhari)

Ýagny bir ýoldan gidip, başga ýoldan gaýdardy.

6-Birek-biregi gutlamak:

“Baýramda birek-biregi gutlamak jaizdir. Gutlamak üçin ýörite gutlag sözü ýokdur. Içinde (günä bolmaýan), ynsanlaryň ulanýan gutlag sözleri bilen gutlamak jaizdir.” (Ibn Useýmin, Fetawa 17/21)

“**Pygamberimiz sallallahu aleýhi we sellemiň sahabalary baýram günleri duşuşanlarynda Tekobbel Allahu minnä we minkum/Allah (eden amallaryňzy) sizden we bizden kabul etsin,** diýerlerdi.” (Fethu'l-Bäri 2/466)

7-Mubah, halal güýmenjeler bilen wagt geçirmek:

Baýram günleri Yslamyň rugsat beren güýmenjeleri, oyunlary, bilen wagt geçirmek jaizdir.

8-Tekbir aýtmak:

1-Ramazan Baýramy Tekbiri:

Allah Tagala aýatda: “**Sanalgy günleri tamamlaň, size hidayat edeni üçin Allahy tekbir ediň! Şükür edenlerden bolarsyňyz.**” (Bakara, 2/185)

Rowaýatda şeýle dijílyär: “**Pygamberimiz sallallahu aleýhi we sellem Ramazan Baýramy günü**(öýden) **çykardy we namaz kylynýan ýere gelinçä we namaz kylynça tekbir aýdardy. Namaz kylynandan soňra aýtmazdy.**” (Silsiletü'l-Sahiha 170)

2-Gurban Baýramynyň Tekbiri:

Allah Tagala aýatda: “**Sanalgy günlerde Allahy zikr ediň.**” (Bakara, 2/203)

“**Hezreti Omar radiallahu anh Minada çadyrynda tekbir aýdardy, mesjiddäkiler hem ony eşidip, tekbir aýdarlardy. Mina tekbir sesi bilen ýaňlanýança, bazardaky ynsanlara čenli tekbir aýdardy. Minada ol günler boýunça Ibn Omar** (Omaryň oglu) **hem namazlardan soňra, ýatyrka, otyrka we ýöräp ýörkä tekbir aýdardy.**”(Fethü'l-Bâri 24/220)

3-Tekbiriň sözleri:

Abdullah bin Mesud radiallahu anh şeýle tekbir aýdardy: “**Allahu ekber, Allahu ekber, Lä ilähe illallahu wallahu ekber, Allahu ekber we lillähil hamd.**”(Ibn Ebi Şeýbe)

Abdullah bin Abbas radiallahu anhuma şeýle tekbir aýdardy: “**Allahu ekber, Allahu ekber, Allahu ekber we lillahil hamdu, Allahu ekber we ejell, Allahu ekber alä mä hedänä.**”(Beýhäki)

Sahabalardan rowaýat edilen sayhı tekbir sözleri bilen tekbir aýtmak jazidir. Sahabadan gelen bu sözlere özüňden bir zatlar goşmak jaiz däldir. Tekbiri ymam, muezzin ýa-da başga biri bilen jemagat bolup, üýşip bir bolup (hor bolup) aýtmak jaiz däldir.

9-Baýram günü agyz beklemek:

Baýram günleri agyz beklemek ijma bilen haramdyr.

“**Pygamberimiz sallallahu aleýhi we sellem şu iki günde agyz beklemegi gadagan etdi: Orazany gutaryp agyz açýan, Ramazan Baýram günü we gurbanlygyň etinden iýýän gunuňiz, Gurban baýram günü.**” (Buhari, Muslim)

10-Baýram günleri köplenç edilýän şer, günä işler:

1-Sakal syrmak.

Yslam şerigatynda erkekleriň sakal göýbermekleri wäjip, syrmaklary bolsa, haramdyr. Sakaly syrmak ýa-da bir owuçdan gysga kesmek dört mezhepde bir agyzdan haramdyr. Pygamberimiz sallallahu aleýhi we sellem: “**Müsürüklere garşylyk görkeziň!** (Olara meñzemäň) **Sakalyňzy göýberiň, murtlaryňzy gysgaldyň.**” (Buhari, Muslim)

Adaty ýagdaýda syrylmagy, kesilmegi haram bolup duran bu günä işi, diniň şygary bolup duran Baýram günleri bezenmek maksady bilen etmek günäniň hem iň erbedidir.

2-Baýram mynasybetli gutlananda, mährem bolmaýan zenan bilen elleşip ýa-da ogşap gutlamak.

Mähremsiz zenana el degirmek, elleşmek dört mezhepde bir agyzdan haram bolup, beter günä işdir. Pygamberimiz sallallahu aleýhi we sellem: “**Bir kişiniň kellesine demirden çüý çüýlenmegi, özüne halal bolmaýan** (mährem bolmaýan) **zenana degmesinden has haýrlydyr.**” (Taberâni)

3-Baýram mynasybetli zyýaratlaşmalarda, üýşmeleňde mährem bolmaýan zenan bilen erkekleriň garym-gatym bolup bir ýerde oturmaklary.

4-Zenanlaryň şerigata laýyk geýinmän, bezenip, atyr sepip daşaryk, bazara çykmaklary.

5-Geýim-gejimde we saç daraýsynda kapyrlara meñzemek.

Pygamberimiz sallallahu aleýhi we sellem şeýle diýendir: “**Kim bir kowuma, millete meñzese ol hem olardandyr.**” (Ahmed)

6-Zenan-erkek garym-gatym, aýdym-sazly üýşmeleñlere gitmek we maşgalañdan biriniň gitmegine, olary seýr etmeginne rugsat bermek.

7-Baýram günlerini gabyr zyýaraty üçin mahsus etmek, ýagny ýörite Baýram günlerinde gabyra zyýarata gitmek.

Allah we Muhammed aleýhis salama iman eden her musulman doganomyza ýokaryda sanalan we başgada haram, şer işlerden ägä bolup, Allahdan gorkmaklaryny nesihat edýäris.

Allah Tagalanyň bize şatlanyp, begenmegimiz üçin nygmat edip bahş eden baýram günlerinde, haram işler edip Allahyň gazabyny getirmekden ägä bolsunlar.

Şatlyk, begençli, bagtly baýram günleriniň bolusy ýaly, bedenleriň mazardan çykarylyp hasap soraljak, azap beriljek, gayýgy-gam günleriň hem boljagyny unutmasynlar.